

A vadon élő fajok kereskedelmének szabályozása az Európai Unióban

Bevezetés a Washingtoni Egyezménybe
és végrehajtásába az Európai Unióban

természet

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

környezet

A Europe Direct szolgáltatás az Európai Unióval kapcsolatos kérdéseire segít Önnek választ találni.

Ingyenesen hívható telefonszám (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Egyes mobiltelefon-szolgáltatók nem engednek hozzáférést a 00 800-as telefonszámokhoz, vagy kiszámlázzák ezeket a hívásokat.

Bővebb tájékoztatást az Európai Unióról az interneten talál (<http://europa.eu>).

Katalógusadatok a kiadvány végén találhatóak.

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2010

ISBN 978-92-79-15136-1

doi:10.2779/19671

© Európai Unió, 2010

A sokszorosítás a forrás megnevezésével engedélyezett.

Printed in Belgium

Készült újrahasznosított papír felhasználásával, az EU ökocímkéjét viselő, grafikai célra szánt papírra (<http://www.ecolabel.eu/>)

A vadon élő fajok kereskedelmének szabályozása az Európai Unióban

**Bevezetés a Washingtoni Egyezménybe
és végrehajtásába az Európai Unióban**

Tartalomjegyzék

Az útmutatóról	7
Mi a CITES?	8
Miért van szükség a CITES-re?	8
Hogyan működik a CITES?	8
A CITES részes felei	8
A CITES függelékei	9
A CITES Titkársága	9
A CITES állandó bizottságai	9
Állandó Bizottság	9
Állatokkal és Növényekkel Foglalkozó Bizottságok	9
A CITES részes feleinek konferenciái	10
CITES határozatok és döntések	10
CITES exportkvóták	10
A CITES és az Európai Unió	11
A 338/97/EK tanácsi rendelet	11
A 865/2006/EK bizottsági rendelet	11
A mellékletek	11
Főbb eltérések a CITES és a vadon élő fajok kereskedelmének uniós szabályozása között	13
Nemzetközi kereskedelem: engedélyek, bizonyítványok és bejelentések	13
Az EU-ba történő behozatal felfüggesztése	15
Általános kivételek a behozatali és kiviteli feltételek alól	15
Az Európai Unión belüli kereskedelem	16
Az élő állatok és a vadon élő növényekből és állatokból készült termékek jelölése és címkézése	16
Példányok szállítása és tartása	17
A vadon élő fajok kereskedelmének koordinálása az EU-n belül	17

A Gaborone-i módosítás és az Európai Unió csatlakozása a CITES-hez	18
A CITES Gaborone-i módosítása megerősítésének jelenlegi státusza	18
Miért kell a feleknek megerősíteniük a Gaborone-i módosítást?	19
Az egyezmény és a felek további támogatása és finanszírozása	19
Szavazati jogok	19
Az egyezmény végrehajtásának nemzetközi támogatása	20
MIKE program	20
CITES-ITTO projekt a CITES-nek a fajták tekintetében történő végrehajtására	20
A CITES végrehajtásának erősítése a fejlődő országokban	20
További tájékoztatás a vadon élő fajok kereskedelmének uniós és nemzetközi szabályozásáról	21

Az útmutatóról

Mint a vadon élő állatok és növények, valamint azok részeinek és származékainak egyik legfontosabb fogyasztói piaca, az Európai Unió (EU) fontos szerepet játszik annak biztosításában, hogy a vadon élő fajok és a belőlük készült termékek kereskedelme fenntartható legyen, és ne vezessen az érintett fajok helyzetének romlásához. Az Unió hosszú évek óta természetvédelmi prioritásként kezeli az e kereskedelem szabályozásával kapcsolatos törvényalkotást, és 1984 óta (akkor még Európai Gazdasági Közösségként) alkalmazza a Washingtoni Egyezmény (CITES, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény) rendelkezéseit, méghozzá a vadon élő fajok kereskedelmének szabályozásáról szóló uniós rendeletek révén.

A vadon élő fajok kereskedelmének szabályozása Európában az Európai Unió hatáskörébe tartozik. Az Európai Unió jogának alkalmazását az Európai Bizottság felügyeli. Az EU azonban csak korlátozott mértékben tud eleget tenni kötelezettségeinek, mivel jelenleg nem lehet tagja az Egyezménynek. Mint az egyik első többoldalú környezet- és természetvédelmi egyezmény, a CITES csupán államok tagságát tette lehetővé. Azóta az ilyen egyezményeknél bevett gyakorlat lett a regionális gazdasági integrációs szervezetek, vagyis olyan, országok fölött álló szervezetek tagságának lehetősége, amelyeket szuverén államok alkotnak, hatásköreik egy részét a szervezetre ruházva. A CITES gaborone-i módosítása, amelyet a részes felek konferenciájának 4. ülésén fogadtak el 1983-ban, lehetővé tenné regionális gazdasági integrációs szervezetek csatlakozását is, és ezzel az Európai Unió is tagjává válhatna az Egyezménynek. Azonban ez a módosítás még nem lépett hatályba.

Ezt az útmutatót bevezető ismertetőnek szánjuk, olyan referenciaanyag, amely gyors áttekintést nyújt a CITES-ről és az Unióban a vadon élő fajok kereskedelmének szabályozásával foglalkozó rendeletek főbb rendelkezéseiről. Nem terjed ki a részletekre; mivel azoknak szól, akik most ismerkednek ezzel a témával, a főbb kérdésekről nyújt rövid összefoglalást. A vadon élő fajok kereskedelmének szabályozásáról az Unióban egy részletesebb referencia-útmutató is készült, amely részletesen elmagyarázza a Washingtoni Egyezmény és a vadon élő fajok kereskedelmének szabályozását célzó uniós rendelkezések hatálya alá tartozó fajok kereskedelmére vonatkozó szabályokat és eljárásokat. Az angol nyelvű útmutató a következő címen érhető el: http://ec.europa.eu/environment/cites/home_en.htm

Mi a CITES?

A CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről) egy nemzetközi kormányközi megállapodás, amely 1975-ben lépett életbe. Célja biztosítani, hogy egyetlen vadon élő növény- vagy állatfaj se legyen kitéve a kipusztulás veszélyének a nemzetközi kereskedelem miatt.

Ma a CITES több mint 30 000 növény- és állatfajnak biztosít különböző fokú védelmet, függetlenül attól, hogy élő vagy élettelen példányokkal, azok részeivel (mint pl. az elefántcsont vagy az állatbőr) vagy azok származékaival (pl. növényi vagy állati eredetű gyógyszerek) folyik-e a kereskedelem. A tagországok, amelyeket az egyezmény részes feleinek nevezünk, együtt lépnek fel, hogy a CITES három függelékének valamelyikében felsorolt fajok kereskedelmét szabályozzák (ld. alább). 2010 januárjában a CITES-nek 175 részes fele volt.

Miért van szükség a CITES-re?

A nemzetközi problémák nemzetközi megoldásokat kívánnak: mivel a vadon élő növények és állatok kereskedelme átlépi az országhatárokat, e kereskedelem szabályozásában nemzetközi együttműködésre van szükség, hogy meg tudjunk védeni bizonyos fajokat a túlhasznosítástól. A CITES egy ilyen együttműködés szellemében jött létre.

A nemzetközi kereskedelem szabályozásának az Egyezmény szövege ad általános jogi keretet. A CITES részes felei kötelesek végrehajtani az Egyezmény rendelkezéseit; továbbá kötelesek olyan nemzeti jogszabályokat alkotni, amelyek lehetővé teszik az illegális példányok elkobzását, az illegális kereskedelem büntetését, és létre kell hozniuk egy Igazgatási Hatóságot valamint egy Tudományos Testületet. Ez azt jelenti, hogy a CITES valamennyi részes fele azonos jogi háttérrel és egységes eljárási mechanizmusokkal rendelkezik a CITES függelékeiben felsorolt fajok példányainak nemzetközi kereskedelme szabályozására. Ezen eljárási mechanizmusok között van olyan, amelyik az egyezményhez nem csatlakozott országokkal folytatott kereskedelemre vonatkozik, szabályai hasonlóak a részes felekkel folytatott kereskedelem követelményeihez.

Hogyan működik a CITES?

A CITES részes felei

A CITES értelmében a függelékekben felsorolt fajokkal történő nemzetközi kereskedelem csak akkor megengedett, ha az nem érinti hátrányosan a faj vadon élő állományának túlélését. Ennek megítélésére minden részes félnek ki kell neveznie egy Tudományos Testületet. Az Igazgatási Hatóság a Tudományos Testület véleménye alapján adja ki a kereskedelmi engedélyeket. Ezt követően az ország végrehajtó hatóságainak, pl. a vámhatóságnak és a rendőrségnek a feladata ellenőrizni, hogy a szállítmányok rendelkeznek-e az előírt engedélyekkel vagy bizonyítványokkal.

Mind a 27 EU tagállam Igazgatási Hatóságának és Tudományos Testületének kapcsolattartási adatai megtalálhatók itt: http://ec.europa.eu/environment/cites/home_en.htm. Az összes CITES részes fél kapcsolattartási adatai, beleértve a nem EU tagokat is, megtalálhatók itt: <http://www.cites.org/cms/index.php/lang-en/component/ncd/>

A CITES függelékei

A fajokat a CITES három függelékének egyikébe sorolhatják veszélyeztetettségüknek megfelelően, illetve az alapján, hogy a nemzetközi kereskedelem milyen hatást gyakorolhat vadon élő állományuk helyzetére. Az I. függelék azokat a fajokat sorolja fel, amelyeket a kihalás veszélye fenyeget, és amelyekre negatívan hat vagy hathat a nemzetközi kereskedelem. Az ezekkel a fajokkal folytatott mindenféle nemzetközi kereskedelem általánosságban tilos, bár bizonyos különleges körülmények között lehetnek kivételek. A legtöbb faj azonban a II. függelékbe van sorolva, ezeket nem fenyegeti feltétlenül a kihalás veszélye, de veszélyeztetetté válhatnak, ha kereskedelmüket nem szabályozzák. Bizonyos fajok csak azért szerepelnek a II. függelékben, mert hasonlítanak a függelékben szereplő más fajokra. Az ilyen „hasonló” fajok felvétele megkönnyíti az Igazgatási Hatóság és a végrehajtó szervek számára a nemzetközi kereskedelem ellenőrzését. A II. függelékben felsorolt növény- és állatfajokkal történő nemzetközi kereskedelem megengedett abban az esetben, ha minden egyes szállítmányt érvényes engedély kísér. A III. függelék olyan fajokat sorol fel, amelyekre egy adott országban szabályozás vonatkozik, és amelyek nemzetközi kereskedelmének ellenőrzéséhez szükség van a többi tagország együttműködésére is.

A CITES Titkársága

A CITES Titkárságát az Egyesült Nemzetek Szervezetének Környezetvédelmi Programja biztosítja a svájci Genfben. Az Egyezmény működéséhez alapvető koordináló, tanácsadó és szolgáltató szerepet tölt be. A részes felek konferenciája, (Conference of the Parties, CITES-CoP), amelyet háromévente hívnak össze, állandó bizottságokat hozott létre, amelyek szintén jelentős szerepet játszanak a háromévenkénti találkozók közötti időszakokban.

A CITES állandó bizottságai

Állandó Bizottság

Az Állandó Bizottság elvi útmutatással szolgál az Egyezmény végrehajtásához, valamint felügyeli a Titkárság költségvetésének kezelését. Ezen kulcsszerepeken túl koordinálja és szükség esetén felügyeli más bizottságok és munkacsoportok munkáját. A részes felek konferenciája által rárótt feladatokkal foglalkozik, és határozati javaslatokat terjeszt a részes felek konferenciája elé. Az Állandó Bizottság általában évente egyszer ül össze, de a részes felek konferenciái kapcsán két rendkívüli ülésre is sor kerül a konferencia előtt illetve után.

Állatokkal és Növényekkel Foglalkozó Bizottságok

Az Állatokkal és Növényekkel Foglalkozó Bizottságok azon állatokra és növényekre vonatkozó biológiai és egyéb szaktudást nyújtanak, amelyekre a CITES kereskedelmi szabályozása vonatkozik (vagy később vonatkozhat). Technikai segítséget nyújtanak a döntéshozóknak az Egyezmény függelékeiben felsorolt vagy a későbbiekben esetleg felveendő fajokkal kapcsolatban. A két bizottság hasonló illetékességgel rendelkezik, feladatuk többek között időnként felülvizsgálni, hogy a fajok a megfelelő függelékben vannak-e felsorolva; valamint figyelmeztetni, ha bizonyos fajok fenntarthatatlan mértékű kereskedelemnek vannak kitéve, és ilyenkor kiigazító lépéseket javasolni (ez a „jelentős kereskedelem felülvizsgálata” néven ismert folyamat). A bizottságok értékelik a felek által benyújtott, módosításra vonatkozó javaslatokat is. Általában évente egyszer ülnek össze.

Korábban külön Nevezéktani Bizottság működött, azonban a felek 14. konferenciája óta két nómenklatúra-szakértőt neveznek ki a növény- és állatnevek nyomon követésére, akik tanáccsal szolgálnak a Bizottságok részére. A nómenklatúra-szakértők munkájának egyik fontos eleme ellenőrizni, hogy a fajokra utaló nevek változásai nem eredményeznek-e változást a kérdéses rendszertani kategória védelmének mértékében.

A CITES részes feleinek konferenciái

A részes felek konferenciáin a felek a függelékek módosításaira tett előterjesztéseket vitatják meg, áttekintik a CITES végrehajtását és az előrelépéseket, és intézkedéseket javasolnak az Egyezmény hatékonyságának javítása érdekében. Az egyezmény függelékeiben, határozataiban és döntéseiben történt változások a konferencia után 90 nappal lépnek hatályba. Egyes esetekben a hatálybalépés késleltethető, hogy ezzel elegendő időt biztosítsanak a feleknek a hatékonyabb alkalmazás és végrehajtás megszervezésére. Annak érdekében, hogy a módosítások az EU-n belül jogilag kötelező érvényűvé váljanak, azokat bizottsági rendeletek ültetik át. Az EU-ban a CITES végrehajtására vonatkozó, jelenleg érvényben lévő jogszabályokkal „A CITES és az EU” fejezet foglalkozik.

CITES határozatok és döntések

A részes felek minden konferencián megvitatják az Egyezmény alkalmazásával, értelmezésével és végrehajtásával, illetve hatékonyságával kapcsolatos kérdéseket, ami határozatok illetve döntések elfogadását vagy felülvizsgálatát eredményezheti. A határozatok általában hosszú távú útmutatást adnak, míg a döntések a CITES egy bizonyos testületének szólnak (pl. Állatokkal Foglalkozó Bizottság, CITES Titkárság) és meghatározott határidőre végre kell hajtani őket. A határozatok és döntések fontos eszközei az Egyezmény fejlődésének, de jogilag nem kötelező érvényűek, vagyis a részes felek dönthetnek úgy, hogy nem alkalmazzák őket.

CITES exportkvóták

Az Egyezmény szövegében nincs kifejezett követelmény kvóták megállapítására, amelyek a fajok kereskedelmét korlátoznák. Exportkvóták alkalmazásával ugyanakkor hatékonyan lehet szabályozni a vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmét. Az exportkvótákat általában egy részes fél állapítja meg önállóan és önkéntes alapon, de a felek konferenciája is megállapíthat kvótákat. A legtöbb esetben az exportkvóták egy naptári évre vonatkoznak (január 1-től december 31-ig). Mielőtt egy állam az I. és II. függelékben felsorolt fajok példányainak exportjára engedélyt adna ki, Tudományos Testületének nyilatkoznia kell arról, hogy a tervezett export nem lesz hátrányos a fajok túlélésére nézve (ez az ún. „non-detriment finding”). A részes fél által megállapított exportkvótának meg kell felelnie ennek a követelménynek, vagyis úgy kell megállapítania az adott fajból egy év alatt exportálható példányok számát, hogy az ne veszélyeztesse a faj vadon élő állományának fennmaradását. A kvótákat közlésezzik a Titkárság weboldalán, és az uniós jog értelmében ettől fogva a tagállamok csak olyan kiviteli engedélyeket fogadhatnak el, amelyeken szerepel az adott évben (beleértve az aktuális szállítmányt) exportált példányok száma, valamint az adott fajra vonatkozó kvóta.

A CITES és az Európai Unió

A CITES-t az EU-ban olyan uniós rendeletek hajtják végre, amelyek közvetlenül alkalmazandók minden tagállamban. A jelenleg az EU-ban hatályban lévő, a CITES-t végrehajtó rendeletek a következők:

1. A keretrendelet: *A Tanács 1996. december 9-i 338/97/EK rendelete a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről* – ennek mellékletei sorolják fel a különböző kereskedelmi korlátozások alá tartozó fajokat;
2. A végrehajtási rendelet: *A Bizottság 2006. május 4-i 865/2006/EK rendelete a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló 338/97/EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról.*

E két rendelet határozza meg az összes uniós kormányra vonatkozó jogi kereteket, és szabályozza az EU-ban a vadon élő növény- és állatfajok nemzetközi, valamint EU-n belüli kereskedelmét.

A 338/97/EK tanácsi rendelet

A Tanács 338/97/EK rendelete meghatározza az általános jogi kereteket, és megállapítja a mellékletekben felsorolt fajok példányaival folytatott kereskedelemre – az EU-n belüli kereskedelemre, az exportra és importra, valamint az újrakivitelre – vonatkozó rendelkezéseket (a mellékletekről további részleteket ld. alább). A kereskedelemhez szükséges eljárásokat és okmányokat (pl. behozatali és kiviteli engedélyek, újrakiviteli bizonylatok, behozatali bejelentések és Európai Uniós bizonylatok) szintén meghatározza. Ugyancsak szabályozza az élő példányok szállítását és a szabálysértések típusait is. A rendelet uniós szinten különféle testületeket hozott létre, így a Vadon Élő Állat- és Növényfajok Kereskedelmével Foglalkozó Bizottságot, a Tudományos Felülvizsgáló Csoportot (SRG) és a végrehajtási csoportot, amelyek mindegyike a tagállamok képviselőiből áll, és melyeket az Európai Bizottság hív össze és elnököl (a részleteket ld. alább).

A 865/2006/EK bizottsági rendelet

A 100/2008/EK bizottsági rendelettel módosított 865/2006/EK bizottsági rendelet részletes szabályokat fektet le a Tanács 338/97/EK rendelete végrehajtásáról, és a vadon élő fajok kereskedelme szabályozásának gyakorlati kérdéseivel foglalkozik. Szabvány formanyomtatványokat határoz meg, amelyeket az engedélyekhez, bizonylatokhoz, bejelentésekhez és az ezen okmányok iránti kérelmekhez kell használni, valamint meghatározza a tudományos célú példányokhoz használandó címkék tartalmát. Ezen okmányok kibocsátásának, érvényességének és használatának feltételeit is előírja. Tartalmaz továbbá a fogságban született és szaporított állatokra, a mesterségesen szaporított növényekre, a személyi és háztartáshoz tartozó ingóságoknak minősülő példányokra, valamint bizonyos példányok jelölésére és címkézésére vonatkozó rendelkezéseket.

A mellékletek

A 338/97/EK tanácsi rendeletnek négy melléklete van (A, B, C. és D.). Az A, B. és C. melléklet nagyjából megfelel a CITES I., II. és III. függelékének, de tartalmaz a CITES által fel nem sorolt fajokat is, amelyeket az EU belső jogszabályai védenek. A D. melléklet, amelynek nincs megfelelője a CITES-ben, olyan fajokat sorol fel, amelyeket lehet, hogy fel kell majd venni valamely másik mellékletbe, és amelyeknek ezért az EU-ba történő behozatalát megfigyelés alatt tartják. A D. mellékletre gyakran „megfigyelési listaként” hivatkoznak. Az EU-ban honos fajok védelmére vonatkozó egyéb uniós jogszabályokkal, pl. az **élőhelyvédelmi irányelvvel** ⁽¹⁾ és a **madárvédelmi irányelvvel** ⁽²⁾ való összhang

(1) Élőhelyvédelmi irányelv: A Tanács 92/43/EGK irányelve (1992. május 21.) a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről

(2) Madárvédelmi irányelv: Az Európai Parlament és a Tanács 2009/147/EK irányelve (2009. november 30.) a vadon élő madarak védelméről

érdekében a CITES II. és III. függelékében felsorolt, az EU-ban őshonos egyes fajok az A. mellékletbe kerültek. Az alább közölt 1. táblázat áttekintést nyújt a vadon élő fajok kereskedelmét szabályozó uniós rendelkezések mellékleteiben felsorolt fajok csoportjairól.

A. melléklet	A CITES I. függelékében felsorolt minden faj, kivéve, ha az összes EU-tagállam fenntartással élt; néhány, a CITES II. és III. függelékében felsorolt faj, amelyekre az EU szigorúbb belső intézkedéseket fogadott el; néhány, a CITES-ben fel nem sorolt faj.
B. melléklet	A CITES II. függelékében felsorolt, fennmaradó fajok, kivéve, ha az összes EU-tagállam fenntartással élt; néhány, a CITES III. függelékében szereplő faj; néhány, a CITES-ben fel nem sorolt faj.
C. melléklet	A CITES III. függelékében felsorolt, fennmaradó fajok, kivéve, ha az összes EU-tagállam fenntartással élt.
D. melléklet	Néhány, a CITES III. függelékében szereplő faj; néhány, a CITES-ben fel nem sorolt faj.

A tagállamok hozhatnak további nemzeti szintű intézkedéseket, pl. a mellékletekben felsorolt fajok tartásával és kereskedelmével kapcsolatban. Az erre vonatkozó információkat az adott tagállam Igazgatási Hatóságától lehet beszerezni.

A CITES-hez hasonlóan a vadon élő fajok kereskedelmének uniós szabályozása is általában minden egyedet érint, akár élő, akár élettelen, beleértve a mellékletekben felsorolt állat- és növényfajokból származó részeket és származékokat is. Azonban – ugyanúgy, mint a CITES függelékeiben – néhány részre és származékra mentesség érvényes egyes rendelkezések alól – erre a listában feltüntetett megjegyzés utal.

©Marco Valentini

Főbb eltérések a CITES és a vadon élő fajok kereskedelmének uniós szabályozása között

A vadon élő fajok kereskedelmének uniós szabályozása nemcsak átülteti a CITES rendelkezéseit és a CITES határozatok nagy részét, hanem bizonyos esetekben túl is mutat az Egyezmény rendelkezésein:

- Az EU szabályozása szigorúbb importfeltételeket állapít meg, mint a CITES. A behozatali engedély nemcsak az A. mellékletben felsorolt fajok esetében követelmény, hanem a B. mellékletben szereplőknél is. Behozatali bejelentés szükséges a C. és a D. mellékletben felsorolt fajok behozatalához.
- Az uniós rendelet A. melléklete tartalmaz egyes, a CITES II. függelékében felsorolt fajokat is, következésképpen ezekkel nem lehet kereskedni vagy ezeket kereskedelmi célra használni.
- Az A. és a B. mellékletben felsorolt fajok élő példányait csak akkor lehet az EU-ba importálni, ha rendeltetési helyükön biztosítottak a megfelelő tartási és gondozási körülmények. A CITES csak az I. függelékben szereplő fajok élő példányainak importjánál írja ezt elő.
- Az uniós szabályozás az EU tagállamokon belüli és a tagállamok közötti kereskedelmet – amely belső kereskedelemnek számít – valamint a nem EU tagállamokkal történő kereskedelmet egyaránt szabályozza, míg a CITES csak a nemzetközi kereskedelemre vonatkozik.
- A Tanács 338/97/EK rendelete lehetővé teszi a behozatal felfüggesztését bizonyos fajok és országok tekintetében (az EU Tudományos Felülvizsgálati Csoportjának negatív véleményét követően a behozatal felfüggesztése), még akkor is, ha a kereskedelem a CITES alapján engedélyezett.

A vadon élő fajok kereskedelmét szabályozó uniós rendeletek közvetlenül alkalmazandók minden tagállamban, a szükséges végrehajtási rendelkezéseket azonban az egyes országoknak át kell ültetniük nemzeti jogukba, és ki kell egészíteniük a tagállami hatáskörbe tartozó ügyek, pl. a büntetések kiszabása tekintetében. Minden uniós tagállam rendelkezik saját természetvédelmi, növény- és állat-egészségügyi, növény- és állatvédelmi, valamint vámjogi jogszabályokkal.

Nemzetközi kereskedelem: engedélyek, bizonyítványok és bejelentések

A négy melléklet valamelyikében felsorolt állat- és növényfajok (vagy azok részei vagy a belőlük készült származékok) kereskedelméhez (az Unióba való behozatal, onnan történő kivitel, újrakivitel) engedélyre, bizonyítványra vagy bejelentésre van szükség. Külön bizonyítvány szükséges az A. mellékletben felsorolt fajok EU-n belüli kereskedelméhez is. Az okmányokat csak bizonyos feltételek teljesülése esetén lehet kiállítani, és azokat be kell mutatni a vámhatóságnak, mielőtt a szállítmány átléphetné az EU külső határát. Az előírt feltételek teljesülését az adott tagállamban kijelölt Igazgatási Hatóság állapítja meg a nemzeti Tudományos Testülettel együttműködésben. A döntéshez a következőket mérlegelik:

- a kereskedelem hátrányos (= káros) lesz-e a faj vadon történő túlélésére;
- a példányt legálisan szerezték-e be;
- illetve élő példány esetében: megfelelő módon készítették-e fel a szállításra; és
- az A. vagy a B. mellékletben felsorolt élő példány esetében: az importőr rendelkezik-e megfelelő feltételekkel az élő példányok tartására és gondozására.

A B. mellékletben felsorolt növények mesterségesen szaporított példányainak kereskedelme növény-egészségügyi bizonyítvánnyal is megengedett. Az ilyen kereskedelemre feljogosított felek jegyzéke a következő oldalon érhető el:
<http://www.cites.org/eng/notif/1999/022.shtml>

©Marco Valentini

Az EU-ba történő behozatal felfüggesztése

Az Európai Bizottság felfüggesztheti bizonyos országokból bizonyos fajok importját az EU-ba. Az import felfüggesztéséről az után lehet dönteni, hogy a Tudományos Felülvizsgáló Csoport konzultált az érintett származási országgal vagy országokkal, és **negatív véleményt** fogalmazott meg. Negatív vélemény az, ha az importról úgy ítélik meg, hogy károsan érinti a faj védelmi állapotát. Ilyen vélemény esetén nem adható ki behozatali engedély az adott államból származó faj példányaira. A negatív vélemény időszakos jellegű és visszavonható, amint új információ érhető el a faj kereskedelméről vagy védelmi státuszáról a kérdéses országban, és az a felmerült aggodalmakat eloszlatja.

Az Európai Bizottság ugyanakkor hosszú távon is korlátozhatja az importot az úgynevezett „Felfüggesztő rendelettel”, amelyet az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* tesznek közzé. Csakúgy, mint a negatív véleményt, a hosszú távú **importfelfüggesztés** is akkor alkalmazkodik, ha az importról úgy ítélik meg, hogy káros hatással van a fajok természetvédelmi helyzetére, és ha a kérdéses származási ország nem szolgáltatott ezt cáfoló információt. Korlátozni lehet továbbá a B. mellékletbe sorolt olyan fajok élő példányainak behozatalát is, amelyek szállítás alatti pusztulási aránya magas, vagy amelyekről megállapították, hogy fogságban a természetes élettartamuknak megfelelő időtartamot valószínűleg nem élnek meg. Az importot fel lehet függeszteni azon fajok élő példányaira vonatkozóan is, amelyek behozatala az EU-ba ökológiai fenyegetést jelent az EU-ban őshonos állat- és növényvilágra nézve.

Ezeknek a behozatali korlátozásoknak a jegyzéke rendszeresen megjelenik az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*. Az aktuálisan érvényben lévő negatív vélemények elérhetők az Egyesült Nemzetek Szervezete Környezetvédelmi Programja Világmegfigyelő Központja (UNEP-WCMC) online adatbázisában:

http://www.unep-wcmc.org/eu/taxonomy/docs/collaboration/species_negative_opinions.xls

A mellékletekben felsorolt fajok vagy az aktuálisan nem importálható fajok adatbázisának megtekintéséhez látogasson el a vadon élő fajok kereskedelméről szóló uniós szabályozásában felsorolt fajok adatbázisába: www.unep-wcmc.org

Általános kivételek a behozatali és kiviteli feltételek alól

Mivel a CITES és a vadon élő fajok kereskedelméről szóló uniós szabályozás célja a vadon élő példányok védelme, az A. mellékletben felsorolt fajok fogságban született és nevelt vagy mesterségesen szaporított példányai kezelhetők úgy, mint a B. mellékletben felsorolt fajok példányai. Az ilyen példányokra vonatkozó behozatali és kiviteli engedélyek kiadása lehet kevésbé szigorú.

A behozatali és kiviteli szabályok alól való egyéb mentességek vonatkoznak, például:

- példányok tranzitszállítására az EU-n keresztül;
- az 1947 előtt beszerzett olyan megmunkált példányok kereskedelmére, amelyek természetes feldolgozatlan állapotát jelentősen megváltoztatták;
- a személyi és háztartáshoz tartozó ingóságként minősülő példányok kereskedelmére;
- a bejegyzett tudósok és tudományos intézetek között kölcsönzött példányokra.

Az Európai Unió belüli kereskedelem

Az EU-n belüli kereskedelem fogalmába tartozik az egy tagállamon belüli kereskedelem és az egyes tagállamok közötti kereskedelem is. Az Európai Unión belül az egységes piac megteremtése miatt nincs határellenőrzés, és az áruk általában szabadon mozoghatnak és adhatók-vehetők az EU-n belül. Következésképpen nincs szükség engedélyekre vagy bizonylatokra a B., C. vagy D. mellékletben felsorolt fajokhoz tartozó példányok EU-n belüli mozgásához, bár az egyes tagállamok korlátozhatják bizonyos példányok tartását. Az A. mellékletben felsorolt fajok példányait általában nem lehet kereskedelmi célra használni, és EU-n belüli mozgásuk is szabályozott. A B. mellékletbe sorolt fajok kereskedelmi használata is megtiltható az Európai Unión belül, amennyiben kielégítő módon nem bizonyítható a tagállamok illetékes hatóságai számára, hogy azok beszerzése és adott esetben az EU-ba való behozatala a kérdéses országok természetvédelmi törvényeinek megfelelő módon történt.

Az élő állatok és a vadon élő növényekből és állatokból készült termékek jelölése és címkézése

A mellékletekben felsorolt egyes fajok példányait egyedi jelöléssel kell ellátni, pl. bizonyos fogságban szaporított példányokat, a krokodilbőröket és a bizonyos hosszt vagy súlyt meghaladó afrikai elefántcsontot, hogy csak néhány példát említsünk. A vadon élő fajok kereskedelmének uniós szabályozása előírja a példányok másfajta jelölésének módját is, pl. a kaviáros tégléket egyedi címkével kell ellátni. A kaviár-címkézés, beleértve a kivitelre, az újrakivitelre vagy az EU-n belüli kereskedelemre szánt terméket is, csak a CITES Igazgatási Hatósága által engedélyezett (újra-)csomagoló üzemekben hajtható végre. Bizonyos körülmények között kivétel vagy mentesség biztosítható a jelölési követelmények alól, esetleg más jelöléseket is lehet használni. Erre például akkor kerülhet sor, ha a CITES Igazgatási Hatósága szerint az előírt jelölési módszer nem megfelelő a példány/faj fizikai vagy magatartási tulajdonságai miatt.

A 865/2006/EK rendelet értelmében a múzeumi vagy herbáriumi példányok bejegyzett tudósok, illetve tudományos intézetek közötti cseréje esetén is címkével kell ellátni a példányokat. Nem kell engedélyt beszerezni az ilyen nyilvántartásba vett intézmények közötti nem kereskedelmi mozgáshoz, de szigorú címkézési követelmények vannak érvényben, és a példányok csak olyan intézmények között mozoghatnak, amelyeket a CITES Igazgatási Hatósága jóváhagyott.

©Claire McLardy

Példányok szállítása és tartása

A 338/97/EK tanácsi rendelet megköveteli, hogy az A., B. és C. mellékletben felsorolt fajok példányait a kivétel vagy újrakivétel kapcsán úgy kell felkészíteni és szállítani, hogy a sérülés, az egészségkárosodás vagy a kegyetlen bánásmód kockázatát minimálisra csökkentsék. Ezt a követelményt az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelméről szóló, 2004. december 22-i 1/2005/EK tanácsi rendelet is előírja: az állatok szállítása során tiszteletben kell tartani a Nemzetközi Légi Fuvarozási Szövetség (IATA) élő állatokra vonatkozó rendelkezéseit.

A vadon élő fajok kereskedelmének koordinálása az EU-n belül

Az Európai Bizottság felügyeli a vadon élő fajok kereskedelme szabályozásának az EU egészére kiterjedő alkalmazását. A Bizottság egyik fő feladata arról gondoskodni, hogy megfelelő jogszabályok legyenek érvényben Közösségi szinten a vadon élő fajokkal folytatott kereskedelem hatékony szabályozására. Ezt az EU rendeletek időszakos felülvizsgálatával éri el.

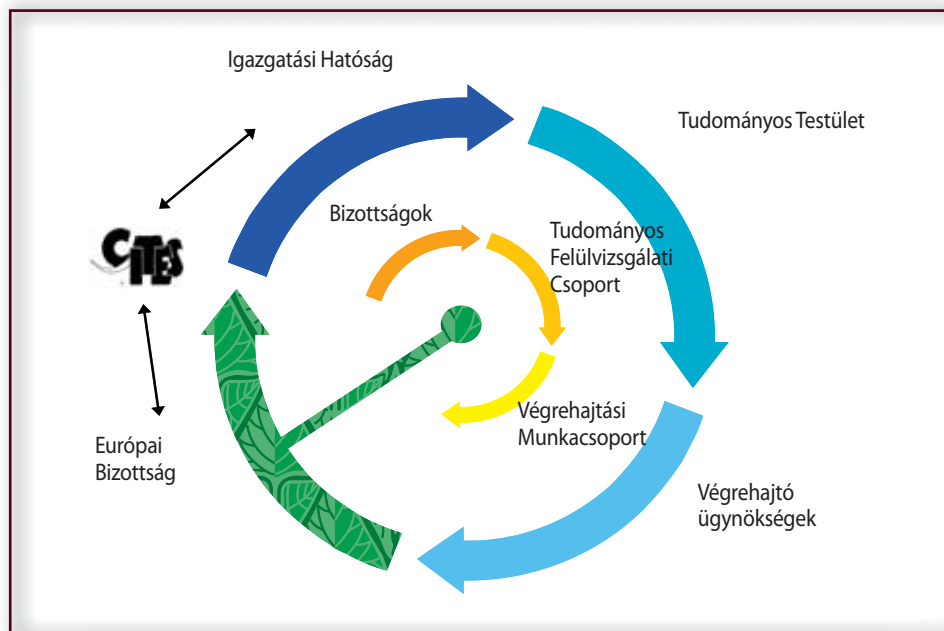
A **Vadon Élő Állat- és Növényfajok Kereskedelmével Foglalkozó Bizottság** határozza meg a vadon élő fajok kereskedelmére vonatkozó szabályok alkalmazásának javításához szükséges intézkedéseket. Ez a bizottság általában évente négyszer ül össze Brüsszelben.

A **Tudományos Felülvizsgálati Csoport** (Scientific Review Group, SRG) szintén évente négyszer ülésezik Brüsszelben, feladata megvizsgálni a vadon élő fajok kereskedelmének szabályozása alkalmazásával kapcsolatos tudományos kérdéseket, beleértve azt is, hogy a kereskedelemnek van-e káros hatása a fajok védettségi helyzetére. Ha a Tudományos Felülvizsgálati Csoport úgy véli, hogy a kereskedelemnek negatív hatása lehet egy fajra, a kérdéses származási ország(ok)ból történő importot ideiglenesen felfüggesztheti.

A **Végrehajtási Munkacsoport** (Enforcement Group, EG) évente kétszer ül össze Brüsszelben, megvizsgálja a vadon élő fajok kereskedelme szabályozásának végrehajtását érintő technikai kérdéseket.

©Frank Wouters

Együttműködés és koordináció az uniós és a nemzeti intézmények között

A Gaborone-i módosítás és az Európai Unió csatlakozása a CITES-hez

A CITES Gaborone-i módosítása megerősítésének jelenlegi státusza

A Gaborone-i módosítás hatályba lépése szükséges ahhoz, hogy az Európai Unió a CITES részes felévé válhasson. Ehhez a CITES-egyezmény elfogadásában részt vett 80 részes fél közül 54-nek kell megerősítenie a módosítást. Számos félnek kell még megerősítenie a módosítást annak érdekében, hogy az hatályba léphessen. ^(?)

A CITES titkársága és a részes felek már több ízben felszólították a Gaborone-i módosítást még meg nem erősített feleket ennek megtételére. A CITES stratégiai elképzelések 6. számú, „Haladás a globális tagság felé” címet viselő célkitűzése, amelyet az egyezmény részes feleinek 2000-ben megrendezett 11. ülése fogadott el, sürgeti a módosítás megerősítéséhez szükséges további lépések megtételét. Ezenkívül a részes felek konferenciájának 12. ülésén elfogadott határozat, valamint 13. ülésén elfogadott állásfoglalás is felszólít minden, a módosítást még meg nem erősített felet, hogy a lehető leghamarabb ratifikálja a módosítást.

Miért kell a feleknek megerősíteniük a Gaborone-i módosítást?

Az Európai Unió az egyetlen olyan regionális gazdasági integrációs szervezet, amely a CITES végrehajtására hatáskörrel rendelkezik. A Gaborone-i módosítás hatályba lépése lehetővé tenné, hogy az Európai Unió a CITES részes felévé váljon.

A CITES-hez való csatlakozás révén az Unió teljes értékű szerepet vállalhatna az egyezmény munkájában. Részvételével a felek és a titkárság a tagállamok helyett egyetlen központi szervezethez fordulhatna. A csatlakozás az egyezmény végrehajtására és betartatására vonatkozó jogi kötelezettséget róna az Európai Unióra és annak minden tagállamára, ebből adódóan hivatalos szereppel ruházná fel az Európai Uniót. Így az Európai Unió részes félként felelősséggel tartozna a többi féllel szemben az egyezmény végrehajtásáért.

A jelenleg nem-tag státuszú Európai Unió önként hajtja végre jogszabályaiban a CITES-t, és nem tartozik felelősséggel az egyezmény felé. A Közösséget a titkárság vagy a részes felek hivatalosan nem utasíthatják. A titkárságnak és a részes feleknek hivatalosan az egyes tagállamokhoz kell fordulniuk, noha azok az Európai Unióra ruházták át hatáskörüket.

Az egyezmény és a felek további támogatása és finanszírozása

Amennyiben az Európai Unió taggá válik, arányos befizetések révén hozzájárulna az egyezmény költségvetéséhez és működési költségeihez. Emellett a CITES tagsággal az Európai Unió szilárdabb intézményi alagra tenne szert ahhoz, hogy hozzájáruljon a CITES projektekhez, és segítsen az egyes feleknek kapacitásteremtő programjaik kidolgozásában.

Szavazati jogok

A csatlakozás nem változtatná meg az egyezményen belüli erőviszonyokat. Az Európai Unió nem kapna külön szavazati jogot, hanem tagállamainak szavazataival voksolna.

© James Temple

Az egyezmény végrehajtásának nemzetközi támogatása

Bár az Európai Unió nem-tagként az egyezmény működési költségeihez nem járul hozzá, aktívan részt vesz a CITES végrehajtását támogató különféle projektek finanszírozásában. E projektek között szerepel többek között a feleknek egyes fajok fenntartható kezelésére irányuló programjai fejlesztéséhez nyújtott segítség, illetve a kapacitásbővítés és a regionális együttműködések erősítése. A CITES végrehajtásával kapcsolatos és az Európai Bizottság által támogatott legfontosabb projektek az elefántokra, a tokfélékre és fafajtákra vonatkoznak. Ezek a következők:

MIKE program

A MIKE az elefántok illegális leölésének nyomon követésére létrejött program rövidítése. A program az elefántpopulációval rendelkező országokban az intézményi kapacitás kiépítését támogatja annak érdekében, hogy biztosítsa a faj kezelésének hatékonyságát és az eredményes bűnüldözést. Célkitűzése biztosítani az elefántok hosszú távú fennmaradását és állományaik fenntartható kezelését, emellett a helyszínen figyelemmel kísérni az orrvadászat alakulását. A rendszer már 38 afrikai és ázsiai országban működik. Az elefántokkal kapcsolatos döntések meghozatalához fontos, hogy a lehető legpontosabb információ álljon rendelkezésre. A MIKE program ezért segítséget nyújt a CITES-nek a faj védelméhez szükséges, és az elefántokból készülő termékek kereskedelmével foglalkozó hatékony politikák meghatározásában. Az Európai Bizottság 2006 és 2011 között összesen 9,8 millió euróval támogatja a programot.

CITES-ITTO projekt a CITES-nek a fafajták tekintetében történő végrehajtására

Az Európai Bizottság számos dél-amerikai, afrikai és ázsiai országban támogatja a nemzeti hatóságokat a CITES végrehajtásában egyes fafajták, főként a nagylevelű mahagóni, az afromosia és a ramin vonatkozásában. A projekt segíteni fog az érintett országoknak az említett fafajtákból készült faáru kezelésére és kereskedelmére vonatkozó tudományos, adminisztratív és jogi kötelezettségek teljesítésében. A projekt a tudományos szerek kapacitásának bővítésével segíti az említett fafajták kitermelésére vonatkozó döntések meghozatalát, és az országok közötti együttműködés támogatása révén járul hozzá helyi gazdálkodási tervek kidolgozásához. A projekt általános célkitűzése az, hogy biztosítsa a fafajták nemzetközi kereskedelmének fenntarthatóságát.

A projektet a CITES-szel szoros együttműködésben a Trópusi Faanyagokkal Foglalkozó Nemzetközi Szervezeten (ITTO) keresztül hajtják végre. Az Európai Bizottság más partnerek társfinanszírozása mellett 2007 és 2010 között 2,5 millió euróval járul hozzá a projekthez.

A CITES végrehajtásának erősítése a fejlődő országokban

Az Európai Bizottság finanszíroz egy olyan kapacitás-kiépítési programot, amely a CITES fejlődő országok általi végrehajtását hivatott segíteni.

A program kifejezetten a CITES végrehajtásával foglalkozó hatóságoknak a tudományos és a kereskedelemmel kapcsolatos adatok kezelésére és jelentésére való képességére koncentrál, a kapacitásbővítés mellett támogatja a fejlődő országokban zajló tevékenységeket, hogy csökkenhessen azon országok száma, amelyekre a CITES vagy az uniós szabályozás értelmében felfüggesztés vonatkozik. A programot a CITES titkársága irányítja, 2008-tól 2012-ig fut. A Bizottság ehhez a programhoz is 2,5 millió euróval járul hozzá.

A Bizottság ismeretterjesztő anyagok vagy műhelymunkák révén is támogatja a CITES részes feleinek konferenciáin hozott döntések végrehajtását. Erre a célra félmillió eurót bocsátott rendelkezésre a részes felek konferenciájának 2007-ben tartott 14. ülését követően, és a 2010-ben tartandó 15. ülés után is biztosítja ezt az összeget.

További tájékoztatás a vadon élő fajok kereskedelmének uniós és nemzetközi szabályozásáról

- További információk találhatóak a vadon élő fajok uniós kereskedelméről – ideértve az engedélykötelezettséget, a nemzeti jogszabályokat, valamint a jelölést, a fogságban való szaporítást, az élő példányok tartását és egyéb állatvédelmi szempontokat – a következő webhelyen: www.eu-wildlifetrade.org, amelyet az Európai Bizottság és a TRAFFIC Europe hozott létre 2003-ban.
- Az Európai Bizottság weboldala a CITES-ről és a vadon élő fajok kereskedelmének szabályozásáról az EU-ban: http://ec.europa.eu/environment/cites/home_en.htm
- A vadon élő fajok kereskedelmének szabályozására vonatkozó uniós rendeletek mellékleteiben és a CITES függelékeiben felsorolt fajok, valamint az Európai Unióba nem importálható fajok listája megtalálható az Egyesült Nemzetek Szervezete Környezetvédelmi Programja – Világmegfigyelő Központ (UNEP-WCMC) honlapján: www.unep-wcmc.org
- A CITES hivatalos honlapja: <http://www.cites.org/>
- A TRAFFIC honlapja: <http://www.traffic.org/>
- A Természetvédelmi Világszövetségnek (IUCN) a veszélyeztetett fajokra vonatkozó vörös listája: <http://www.redlist.org/>

Az Unió tagállamai által fenntartott internetes oldalak:

- AT (Ausztria): Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft: <http://www.cites.at/>
- BE (Belgium): Service public fédéral santé publique, sécurité de la chaîne alimentaire et environnement; Federale overheidsdienst volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu: https://portal.health.fgov.be/portal/page?_pageid=56,513288&_dad=portal&_schema=PORTAL
- BG (Bulgária): www.moew.government.bg/; www.chm.moew.government.bg
- CZ (Cseh Köztársaság): Ministerstvo životního prostředí: <http://www.env.cz>
- CY (Ciprus): Ministry of Agriculture, Natural Resources and Environment: http://www.cyprus.gov.cy/moa/agriculture.nsf/index_en/index_en?OpenDocument
- DK (Dánia): Miljøministeriet: <http://www.cites.dk/>
- DE (Németország): Seite des Bundesamts für Naturschutz als CITES-Vollzugsbehörde mit umfassenden Informationen und Links zum Artenschutzvollzug unter WA-Vollzug/CITES: <http://www.bfn.de>
Recherchemöglichkeiten zum Schutzstatus von geschützten Arten: <http://www.wisia.de>
- EE (Észtország): www.envir.ee
- EL (Görögország): www.minagric.gr/greek/2.5.10.CITES.html
- ES (Spanyolország): Ministerio de Industria, Turismo y Comercio: <http://www.cites.es/citesapp/Portada.htm?in=0>
- FI (Finnország): Ympäristöministeriö: <http://www.ymparisto.fi/cites>
- FR (Franciaország): Ministère de l'Écologie et du Développement Durable: <http://www.ecologie.gouv.fr/-CITES-.html>
- HU (Magyarország): Ministry of Environment and Water: <http://www.cites.hu/>
- IE (Írország): Department for Environment, Heritage & Local Government: <http://www.environ.ie/>
- IT (Olaszország): Sito web dell'Autorità di Gestione della CITES Italiana: <http://www.minambiente.it/>
- LV (Lettország): Dabas aizsardzības pārvalde: <http://www.daba.gov.lv/>
- LT (Litvánia): <http://www.am.lt>
- LU (Luxemburg): Ministère de l'environnement: <http://www.environnement.public.lu/>
- MT (Málta): <http://www.mepa.org.mt/biodiversity>
- NL (Hollandia): Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: <https://www.hetInVloket.nl/>
- PL (Lengyelország): Ministry of the Environment: <http://www.mos.gov.pl/cites-ma>
- PT (Portugália): Instituto da Conservação da Natureza: <http://portal.icn.pt/ICNPortal/vPT/>
- RO (Románia): www.mmediu.ro
- SE (Svédország): www.sjv.se/; <http://www.naturvardsverket.se/>
- SK (Szlovákia): Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja: <http://www.enviro.gov.sk/>
- SI (Szlovénia): Ministrstvo za okolje in prostor: <http://www.mop.gov.si/>;
Agencija Republike Slovenije za okolje: <http://www.arso.gov.si/>;
ZRSVN - Zavod Republike Slovenije za varstvo narave: <http://www.zrsvn.si/sl/>
- UK (Egyesült Királyság): Department for Environment, Food and Rural Affairs (Defra): <http://www.defra.gov.uk/wildlife-pets/index.htm>

Európai Bizottság

A vadon élő fajok kereskedelmének szabályozása az Európai Unióban

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala

2010 – 24 oldal – 21 cm x 21 cm

ISBN 978-92-79-15136-1

doi:10.2779/19671

Jelen kiadvány ingyenesen hozzáférhető:

Európai Bizottság
Környezetvédelmi Főigazgatóság
Tájékoztatási Központ (BU-90/11)
1049 Brüsszel
BELGIUM

<http://bookshop.europa.eu>

KH-30-10-296-HU-N

Kiadóhivatal

ISBN 978-92-79-15136-1

9 789279 151361